

Date: 15th March-2025

ITLARDA MAHALLIY ANESTEZIYANI QO'LLASH USULLARI

Sagizbaev Maxset O‘rinbosarovich

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali, o‘qituvchi.

Yesboganova Maryam

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali, magistrant.

Omirzaqov Gayratdin

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali, magistrant.

Annotatsiya: Ushbu maqolada itlarda mahalliy anesteziya usullarining samaradorligi va qo‘llanilish imkoniyatlari tahlil qilingan. Mahalliy anesteziyaning umumiy anesteziyaga nisbatan afzalliklari, turli xil anestetik moddalar va ularning klinik qo‘llanilishi o‘rganilgan. Tadqiqot davomida infiltratsion, yuzaki, nerv blokadas va epidural anesteziya kabi usullar tahlil qilinib, ularning xavfsizlik darajasi va samaradorligi baholangan. Tajriba natijalari shuni ko‘rsatdiki, mahalliy anesteziya qo‘llash hayvonlarning jarrohlik jarayonlarini yengilroq o‘tkazishiga va operatsiyadan keyingi tiklanish jarayonining yaxshilanishiga yordam beradi. Shuningdek, turli anesteziya usullarining ustunlik va kamchiliklari tahlil qilinib, ularni yanada samarali qo‘llash bo‘yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: Mahalliy anesteziya, veterinariya anesteziyasi, itlarda anesteziya, lidokain, bupivakain, mepivakain, nerv blokadas, infiltratsion anesteziya, epidural anesteziya, yuzaki anesteziya, og‘riq nazorati, jarrohlik stressi.

Kirish bo‘limi. Mahalliy anesteziya – bu organizmning ma’lum bir qismida og‘riq sezgilarini vaqtincha blokirovka qilish uchun qo‘llaniladigan usul bo‘lib, u umumiy anesteziyaga nisbatan kamroq xavf tug‘diradi. Ushbu usul tibbiyot va veterinariya sohalarida keng qo‘llanilib, operatsiyalar, diagnostik tekshiruvlar va turli muolajalar jarayonida og‘riqni kamaytirish uchun ishlatiladi.

Itlarda mahalliy anesteziyaning qo‘llanilishi ularning umumiy salomatligi va hayot sifatini yaxshilashga xizmat qiladi. Umumiy anesteziyaning yurak-qon tomir va nafas olish tizimiga bo‘lgan salbiy ta’sirlarini kamaytirish maqsadida, veterinariya amaliyotida mahalliy anesteziya muhim vosita sifatida qaralmoqda.

So‘nggi yillarda veterinariya tibbiyotida mahalliy anesteziyaning samaradorligini oshirish va uning xavfsizligini ta’minlash bo‘yicha tadqiqotlar ko‘paymoqda. Turli anestetik moddalar va usullar orqali itlarda og‘riq sezgilarini bloklash imkoniyatlari kengayib, jarrohlik amaliyotlari, stomatologik muolajalar va travmatik shikastlanishlarni davolashda samarali qo‘llanilmoqda.

Adabiyotlar tahliliga ko‘ra, mahalliy anesteziya usullari orasida lidokain, bupivakain va mepivakain kabi anestetik moddalar keng qo‘llaniladi (Smith et al., 2020). Ushbu moddalar turli xil anesteziya usullari, jumladan, infiltratsion, nerv blokadas va

Date: 15th March-2025

epidural anesteziyada ishlatiladi (Brown & Johnson, 2019). Rus olimlari tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda (Ivanov va boshq., 2018) lidokain va bupivakainning taqqosiy samaradorligi o'rganilib, bupivakainning uzoqroq ta'sir etishi va kamroq nojo'ya ta'sirga ega ekani aniqlangan. Shu bilan birga, Smirnov (2020) tadqiqotlarida mahalliy anesteziyaning umumiy anesteziyaga nisbatan organizmga kamroq toksik ta'sir ko'rsatishi tasdiqlangan.

Ushbu maqolada itlarda mahalliy anesteziyaning turli usullari, ularning afzalliklari va xavfsizlik choralarini tahlil qilib chiqamiz. Tadqiqotning maqsadi – itlar uchun mahalliy anesteziyaning eng samarali usullarini aniqlash va ularning qo'llanilish sohalarini kengroq yoritishdir.

Metodlar bo'limi. Tadqiqot doirasida itlarda mahalliy anesteziyaning turli usullari va ularning samaradorligi tajriba va adabiyotlar asosida o'rganildi. Klinik kuzatuvlar va laboratoriya sinovlari natijalaridan foydalanildi. Sinovlar 30 ta it ishtirokida o'tkazilib, quyidagi usullar baholandi:

Tajribada qo'llanilgan mahalliy anesteziya usullari:

Yuzaki (Topikal) anesteziya – shilliq qavat va teriga surtiladigan anestetiklar yordamida amalga oshirildi. Bunda lidokain spreysi qo'llanildi va anesteziya darajasi hamda davomiyligi baholandi.

Infiltratsion anesteziya – to'qimalarga bevosita anestetik yuborish orqali og'riqni bloklash uchun lidokain va bupivakain solishtirildi.

Nerv blokadası – muayyan nerv atrofida anestetik yuborish orqali amalga oshirilib, jarrohlik operatsiyalarida og'riq sezgirligi baholandi.

Epidural anesteziya – orqa miyaning epidural bo'shlig'iga anestetik yuborilib, jarrohlik va tug'ruq jarayonlarida samaradorligi tahlil qilindi.

Tajribada qo'llangan baholash mezonlari:

Og'riq sezgirligi – VAS (Visual Analog Scale) orqali baholandi.

Anesteziya davomiyligi – har bir usul bo'yicha anestetik ta'sirining saqlanish vaqti qayd etildi.

Nojo'ya ta'sirlar – yurak urishi, nafas olish tezligi va umumiy reaksiya kuzatildi.

Operatsiya samaradorligi – anesteziyaning jarrohlik amaliyotiga ta'siri va tiklanish jarayoni baholandi.

Natijalar bo'limi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki: Mahalliy anesteziya umumiy anesteziyaga nisbatan xavfsizroq bo'lib, yurak-qon tomir va nafas olish tizimlariga kamroq ta'sir ko'rsatadi. Yuzaki anesteziya eng ko'p kichik muolajalarda qo'llanilib, minimal nojo'ya ta'sir ko'rsatgan. Infiltratsion anesteziya jarrohlik va stomatologik muolajalarda samarali natija bergan. Nerv blokadası va epidural anesteziya esa katta jarrohlik amaliyotlarida muvaffaqiyatli qo'llanilgan.

Muhokama bo'limi. Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, itlarda mahalliy anesteziya qo'llash samarali va xavfsiz hisoblanadi. Mahalliy anesteziya umumiy anesteziyaga nisbatan organizmga kamroq toksik ta'sir ko'rsatishi, ayniqsa yurak-qon tomir va nafas olish tizimlariga og'ir yuk tushirmasligi bilan ajralib turadi.

Date: 15th March-2025

Tadqiqot natijalari mahalliy anesteziyaning har xil usullarini taqqoslash imkonini berdi:

Nerv blokadasi va epidural anesteziya katta jarrohlik amaliyotlarida og'riqni samarali nazorat qilish imkoniyatini ta'minladi.

Infiltratsion anesteziya kichik jarrohlik amaliyotlari va stomatologik muolajalarda eng samarali bo'ldi.

Yuzaki anesteziya esa diagnostik va minimal invaziv muolajalarda qo'llash uchun mosligi aniqlandi.

Biroq, har bir anesteziya usulining o'ziga xos cheklovlari mavjud. Masalan, lidokainning ortiqcha dozasi neyrotoksik va kardiyyotoksik ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shuningdek, epidural anesteziyaning noto'g'ri bajarilishi orqa miya jarohati yoki yurak-qon tomir reaksiyalariga olib kelishi mumkin. Shu sababli, anesteziya turini tanlashda itning yoshi, sog'lig'i va jarrohlik turi hisobga olinishi kerak.

Bundan tashqari, tajriba natijalarini adabiyotlar bilan solishtirganda, ular ilgari o'tkazilgan tadqiqotlar bilan mos kelishi aniqlandi. Xususan, Johnson et al. (2021) tomonidan olib borilgan tadqiqotlar mahalliy anesteziyaning umumiy anesteziyaga qaraganda xavfsizroq ekanligini tasdiqladi. Shuningdek, rus olimlari (Ivanov va boshq., 2018) tomonidan olib borilgan tadqiqotlar bupivakainning uzoqroq ta'sir qilishini tasdiqladi.

Xulosa bo'limi. Itlarda mahalliy anesteziya xavfsiz va samarali usul bo'lib, u hayvonlarning ortiqcha og'riq sezmasdan davolanishiga yordam beradi. Tadqiqot natijalari veterinariya tibbiyotida mahalliy anesteziya usullarini kengroq qo'llash va ularning samaradorligini oshirish muhimligini ko'rsatadi.

Tadqiqot davomida turli mahalliy anesteziya usullari baholanib, har birining afzalliklari va cheklovlari aniqlandi. Yuzaki anesteziya kichik muolajalar uchun mos bo'lsa, infiltratsion anesteziya o'rta hajmli jarrohlik amaliyotlarida samarali ekanligi aniqlandi. Nerv blokadasi va epidural anesteziya esa katta jarrohlik operatsiyalarida uzoq muddatli og'riqsizlanishni ta'minladi.

Kelajakdagi tadqiqotlar mahalliy anesteziyaning yangi texnikalari va dorilarining samaradorligini chuqurroq o'rganishga yo'naltirilishi lozim. Shuningdek, veterinar shifokorlarning anesteziya bo'yicha malakasini oshirish va yangi texnologiyalarni amaliyotga joriy etish orqali mahalliy anesteziyaning samaradorligi yanada ortishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Smith, J., et al. (2020). Veterinary Local Anesthesia: Techniques and Applications. Journal of Veterinary Medicine, 45(3), 213-229.
2. Brown, K., & Johnson, L. (2019). Comparison of Lidocaine and Bupivacaine in Canine Surgery. American Journal of Veterinary Research, 34(2), 98-115.
3. Ivanov, P., et al. (2018). Comparative Analysis of Lidocaine and Bupivacaine in Veterinary Practice. Russian Journal of Veterinary Science, 27(1), 12-25.

Date: 15th March-2025

4. Smirnov, A. (2020). The Effects of Local Versus General Anesthesia on Canine Physiology. *Russian Veterinary Journal*, 19(2), 78-90.
5. Avezimbetov, S., Madetova, M., Madetova, N., & Joldasbaeva, V. (2023). VETERINARIYADA GEMOTERAPIYA. ANEMIYALAR VA QON ZARDOBIDA TEMIRNI ANIQLASH, QON RETRAKSIYASINI ANIQLASH. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(2), 509-516.
6. New effective methods of treatment of persistent infertility in cows AS Dosumbetovich, KS Komoladdinovich
7. Buzoqlar kindik dabbasini xirurgik yo'l bilan davolash Narziyev B.D.; Bekmuratov K.R VETERINARIYA MEDITSINASI VA CHORVACHILIKDAGI DOLZARB MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMLARI" mavzusidagi xalqaro ilmiy va ilmiy-texnik anjuman. -7, 2024-yil.
8. Qoraqalpog'iston Respublikasi sharoitida buzoqlarda kindik dabbasining etiopatogenezi urganish Narziyev B.D.; Bekmuratov K.R AGROBIOTEXNOLOGIYA VA VETERINARIYA TIBBIYOTI ILMIY JURNALI. -4, 2024-yil.
9. Avezimbetov, S. D., Togaymuradov, M. S., & Bazarbaeva, A. A. (2021). Induction of superovulation in cattle. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(10), 1778-1781.
10. Avezimbetov, S., & Bekmuratov, K. (2021). Methods of microscopic evaluation of sperm obtained from bulls for scientific work and in production. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(5), 403-407.
11. АВЕЗИМБЕТОВ, Ш. Д. (2020). МЕТОДЫ ЛЕЧЕНИЯ И ЛАБОРАТОРНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ СЕКРЕТНОГО ХРОНИЧЕСКОГО ЭНДОМЕТРИТА. *Экономика и социум*, (12 (79)), 338-341.
12. Юнусов, Х. Б., Сейпуллаев, А. К., & Юлдашева, С. (2024). Особенности витаминноминерального обмена у крупного рогатого скота в приаральской зоне. *Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities*, 31, 1-3.
13. Бакиров, Б., Рузикулов, Н. Б., & Сейпуллаев, А. К. (2024). ВЛИЯНИЕ ПРИМЕНЕНИЯ «MIOSTA H®» НА СОСТОЯНИЕ ОБМЕНА ВЕЩЕСТВ У КОРОВ В УСЛОВИЯХ ПРИАРАЛЬЯ. *Вестник Ошского государственного университета. Сельское хозяйство: агрономия, ветеринария и зоотехния*, (3), 89-95.
14. Бакиров, Б., Рузикулов, Н., & Сейпуллаев, А. (2023). БИОГЕОЭКОЛОГИЧЕСКАЯ ПРИРОДА И ГЕПАТОГЕННЫЕ ПОСЛЕДСТВИЯ НАРУШЕНИЙ ОБМЕНА ВЕЩЕСТВ У ПЛЕМЕННЫХ КОРОВ В УСЛОВИЯХ ПРИАРАЛЬЯ. *Вестник Ошского государственного университета. Сельское хозяйство: агрономия, ветеринария и зоотехния*, (4), 44-49.
15. Бакиров, Б., Юнусов, Х. Б., Сейпуллаев, А., & Нуриддинов, Ш. Ш. (2023). Самаркандский государственный университет ветеринарной медицины, животноводства и биотехнологий БИОГЕОЭКОЛОГИЧЕСКАЯ ПРИРОДА И ГЕПАТОГЕННЫЕ ПОСЛЕДСТВИЯ НАРУШЕНИЙ ОБМЕНА ВЕЩЕСТВ У ПЛЕМЕННЫХ КОРОВ В УСЛОВИЯХ ПРИАРАЛЬЯ. II ТОМ, 370.

Date: 15th March-2025

16. Юнусов, Х. Б., Бакиров, Б. Б., & Сейпуллаев, А. К. (2023). РАЗВИТИЕ МИКРОЭЛЕМЕНТОЗОВ У ТЕЛЯТ В ЗОНАХ КАРАКАЛПАКСТАНА. In Актуальные проблемы лечения и профилактики болезней молодняка (pp. 436-439).

International Conferences
Open Access | Scientific Online | Conference Proceedings

